

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглядається аналіз фінансової стійкості та фінансово-економічної стійкості, що є доволі важливою й актуальною проблемою, як для окремого підприємства, так і для України в цілому.

In article the analysis of financial stability and financial and economic stability that is enough important and actual problem, both for the separate enterprise, and for Ukraine as a whole is considered.

Постановка проблеми. У процесі господарської діяльності економічні відносини між людьми функціонують як визначена система, що включає об'єкти і суб'єкти цих відносин, різні форми зв'язків між ними. В економіці системний підхід ґрунтується на глибоких дослідженнях причинних зв'язків і закономірностей розвитку соціально-економічних процесів.

Підприємство розглядається як елемент загальної економічної системи держави, яке у свою чергу, теж є економічною системою. Теорія управління розглядає організацію як систему, що сама розвивається, та яка може з визначеним ступенем гнучкості реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Підприємство в процесі виробничо-господарської діяльності постійно вступає в прямі і непрямі відносини з постачальниками сировини, споживачами продукції і конкурентами. Останні, виходячи з мети будь-якого підприємства – створити свого споживача, намагаються зміцнити своє становище на ринку, послабляючи тим самим становище інших підприємств.

У таких умовах їх діяльність неможливо захистити від небажаних потрясінь. Тому, виникають проблеми захищеності діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатності швидко усунути загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Вирішення даних питань являє собою економічну безпеку підприємства. Зміст даного поняття містить у собі систему заходів, що забезпечують конкурентну стійкість і економічну стабільність (стійкість підприємства). Саме останній проблемі і присвячена дана робота.

Метою статті є теоретичне обґрунтування змісту економічної стійкості підприємства (ЕСП), виявлення характеру і ступеня впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів на її загальний рівень, а також розробка методологічних підходів до її оцінки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням дослідження даній темі присвячена безліч робіт. В основному матеріал, викладений у навчальній літературі, носить загальний характер, а в численних монографіях по даній тематиці розглянуті більш вузькі питання проблеми "Економічної стійкості підприємства".

Загальнотеоретичну основу вивчення природи економічної стабільності відображено у працях таких відомих закордонних і вітчизняних учених, як Дж. Кейнс, П. Самуельсон, М.А.Болух, В.В.Бурчевський, О.Я.Кислиця та ін.[3,7,8].

Різні аспекти проблеми забезпечення економічної стійкості і стійкого розвитку організацій сфери підприємництва знайшли відображення в працях вітчизняних учених. Серед них можна виділити роботи М.Г.Лапусти, Е.В.Броїло, О.В.Кондрат'єва та ін.[5,6,7].

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах головними задачами розвитку економіки є підвищення

ефективності виробництва, а також заняття стійких позицій підприємств на внутрішньому і міжнародному ринках. В умовах ринку фінансово-господарська діяльність підприємства здійснюється за рахунок самофінансування, а при недоліку власних фінансових ресурсів, за рахунок позикових засобів. Тому необхідно знати фінансову незалежність підприємства від позикового капіталу, а також фінансову стійкість підприємства.

Щоб сформулювати поняття «економічна стійкість підприємства», нами зроблений аналіз складових цього терміна, в результаті чого виявлені наступні показники та узагальнені їх характеристики:

1. Система управління (підприємства), яка повинна забезпечити прийнятну ефективність у рамках дозволених відхилень, що можна характеризувати як стан рівноваги або стійкості. Стан рівноваги варто розуміти як незмінність деяких показників системи, наприклад: обсягу поставок, прибутки і припустимі відхилення від їхніх заданих рівнів.

2. Економічна рівновага, показує стан економічної системи ринку, який характеризується наявністю збалансованості, зрівноваженості двох різноспрямованих факторів (наприклад – витрати і доход, попит та пропозиція). Рівновага може бути нестійкою – короткочасною, і стійкою – тривалою.

3. Стійкість. Під стійкістю розуміється здатність економічної системи, що потрапила у несприятливе відхилення за межі її припустимого значення, повернутися у стан рівноваги за рахунок власних та позичених ресурсів.

4. Економічні ресурси. Оскільки стійка діяльність підприємства залежить від внутрішніх можливостей ефективно використовувати всі наявні в його розпорядженні ресурси, то варто з'ясувати, що ж розуміється під економічними ресурсами.

Під економічними ресурсами розуміються всі природні, людські і вироблені людиною ресурси, що використовуються для виробництва товарів і послуг.

Таким чином, поняття економічної стійкості підприємства можна сформулювати так: рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення стійкого економічного росту в тривалій перспективі з урахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх факторів [3].

Оскільки в сучасній літературі не визначені фактори, які впливають на ЕСП, то варто їх виявити. За основу візьмемо фактори, що сприяють банкрутству підприємства. Цей вибір мотивується тим, що в основі банкрутства лежать переважно фінансові причини, що порушують рівноважний стан економічних ресурсів, тим самим підривають економічну стійкість підприємства.

Невід'ємною та головною частиною ЕСП є фінансово-господарський аналіз підприємства, який визначає ефективність виробництва та такі показники як платоспроможність, рентабельність, ліквідність, що говорять про фінансову незалежність підприємства від кредиторів, тобто про фінансову стійкість підприємства.

Фінансово стійким є такий суб'єкт господарювання, що за рахунок власних коштів покриває засоби, вкладені в активи, не допускає не виправдані дебіторської і кредиторської заборгованості і розраховується за своїми зобов'язанням у встановлений термін.

Фінансова стабільність є відображенням стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування коштами підприємства і завдяки ефективному їхньому використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції.

Іншими словами, фінансова стійкість фірми – це стан її фінансових ресурсів, їхній розподіл і використання, що забезпечують розвиток фірми на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику. Тому фінансова стійкість формується в процесі усієї виробничо-господарської діяльності і є головним компонентом загальної стійкості підприємства.

Багато джерел надають різні класифікації факторів як зовнішніх, так і внутрішніх, що впливають на фінансову стійкість підприємства, але окремо вони не дають загальної картини для повного розуміння їх впливу [3,5,8]. Тому наведена класифікація факторів (див.рис.1) є поєднанням та угрупованням багатьох факторів в єдину класифікаційну схему.

